Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.622.2025
BM-II.059.3.44.2026
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pani
Małgorzata Kidawa - Błońska
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałkini,

związku z oświadczeniami senatorskim złożonymi przez Panią Senatorkę Ewę Monikę Kaliszuk podczas 46 posiedzenia Senatu RP 27 listopada 2025 r. oraz 59 Posiedzenia Senatu 21 maja 2026 r., w sprawie funkcjonowania i rozwoju środowiskowych domów samopomocy w Polsce, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2026 r. poz. 639), środowiskowy dom samopomocy (ŚDS) jest ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, zwłaszcza w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Jednostka ta świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Jednocześnie, zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2024 r. poz. 917), ŚDS jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej organizującą na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego doświadczają poważnych trudności w życiu codziennym.

Środowiskowe domy samopomocy stanowią szczególną formę ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W §5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz.U. z 2020 r. poz. 249) określono, iż liczba miejsc w placówce mieszczącej się w jednym budynku nie może być mniejsza niż 15 i większa niż 60 (limit miejsc wzrasta do 120, jeżeli ŚDS prowadzony jest w budynkach odrębnych). Wskazana liczba miejsc jest optymalna, zarówno z punktu widzenia zapewnienia zdeinstytucjonalizowanego charakteru tym ośrodkom, jak i możliwości efektywnego prowadzenia zindywidualizowanych zajęć, przy jednoczesnym umożliwieniu utrzymania placówki.

ŚDS są z założenia jednostkami działającymi w środowisku i mają charakter niezinstytucjonalizowany, dzięki czemu doskonale wpisują się w realizowany obecnie proces deinstytucjonalizacji pomocy społecznej. W opinii kierownictwa Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) świadczenie ww. usług w ośrodkach, gdzie uczęszcza więcej niż 60 osób przeczy idei deintytucjonalizacji i nie przyczynia się do realizacji prawa osób z niepełnosprawnościami do niezależnego życia. Aktualnie realizowana jest Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021-2030, w

której ujęto działanie I. 3.6. Poprawa funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy. Działanie to zakłada realizację ww. celów m.in. poprzez zmniejszanie średniej liczby uczestników jednego środowiskowego domu samopomocy.

Należy podkreślić, że również przedstawicielki i przedstawiciele środowiska, w tym samych ŚDS, nie zgłaszali ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego postulatów dotyczących zmiany wskazanego przepisu, w związku z czym nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia szerokich konsultacji w tej sprawie. Funkcjonujący model uważany jest w środowisku za optymalny, z jednej strony ze względu na możliwość bieżącego utrzymania jednostki w ramach comiesięcznych dotacji celowych, z drugiej zaś przez wzgląd na jego unikatowy nieinstytucjonalny charakter i związaną z tym możliwość utrzymania najwyższego poziomu jakościowego świadczonych usług.

Jeżeli kierownictwo jednostki samorządu terytorialnego stwierdza na podstawie przeprowadzonej diagnozy potrzeb, że obecna infrastruktura ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonująca na jej terenie jest niewystarczająca, może wystąpić z wnioskiem do właściwego wojewody o utworzenie kolejnego ośrodka wsparcia. Po weryfikacji i pozytywnym rozpatrzeniu wniosku wojewoda przekazuje go do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zbiorczym zapotrzebowaniu na środki rezerwy celowej na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, która jest rozdysponowywana co roku.

W związku z sygnałami dotyczącymi problemów z funkcjonowaniem Środowiskowego Domu Samopomocy w Janowcu Kościelnym, w którym przekroczono limit liczby miejsc prowadzonych w jednym budynku, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na podstawie wniosku Gminy Janowiec Kościelny przekazanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego, podjął decyzję o przyznaniu w 2026 roku środków z rezerwy celowej budżetu państwa na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na utworzenie w Gminie Janowo nowego ŚDS w Janowie typu ABCD na 60 miejsc. Nowa jednostka będzie stanowić uzupełnienie istniejącej infrastruktury ośrodków wsparcia na terenie powiatu nidzickiego, zabezpieczając zapotrzebowanie na usługi tego typu na terenie tego powiatu. Przeniesienie uczestników do nowego ośrodka pozwoli dostosować ŚDS w Janowcu Kościelnym do standardów wytyczonych w §5 rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

Należy podkreślić, że standardy określone we wskazanym rozporządzeniu mają służyć przede wszystkim uczestnikom ŚDS i zapewnieniu warunków pozwalających na świadczenie im usług w sposób najbardziej efektywny.

Uprzejmie informuję, że w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie planuje się w związku z powyższym zainicjowania prac zmierzających do zmiany brzmienia §5 rozporządzenia w sprawie ŚDS, dotyczącego zwiększania liczby miejsc w ośrodkach wsparcia.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Katarzyna Nowakowska
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/